

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ: СТРАТЕГІЇ РЕФОРМУВАННЯ**

Колективна монографія

Тернопіль – 2019

УДК 378:373.2/3.011.3-051]:37.014.3(477)"20"

П 32

Рецензенти:

Гавриш І. В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної підготовки початкової та дошкільної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Мешко Г. М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Чепіль М. М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

*Рекомендовано до друку вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
(протокол № 3 від 22 жовтня 2019 року).*

Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування : колективна монографія / за ред. В. М. Чайки, О. І. Янкович. – Тернопіль : Осадца Ю. В., 2019. 232 с.

ISBN 978-617-7793-17-4

У монографії обґрунтовано стратегії реформування підготовки майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти у контексті реалізації Концепції Нової української школи, розвитку педагогічної освіти. Висвітлено інноваційні підходи до організації освітнього процесу в університетах України та зарубіжних країн.

Адресується вчителям і вихователям закладів початкової та дошкільної освіти, науково-педагогічним працівникам, студентам закладів вищої педагогічної освіти.

УДК 378:373.2/3.011.3-051]:37.014.3(477)"20"

ISBN 978-617-7793-17-4

© Колектив авторів, 2019

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ПЕДАГОГІВ ДО СТВОРЕННЯ ЕҐАЛІТАРНО-ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Оксана Кікінежді..... 78

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У КОНТЕКСТІ ОСВІТНІХ
ІННОВАЦІЙ

Ольга Кізь..... 91

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ
ШКІЛ У ФІНЛЯНДІЇ ТА СІНГАПУРІ

Олександра Янкович 107

INNOVATIVE MEANS FOR THE FORMATION OF FOREIGN
COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS

Olha Turko..... 118

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ НОВОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Марія Бойко..... 126

**РОЗДІЛ 2. ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**..... 137

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО
САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ
НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Володимир Чайка 137

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬО-РОЗВИВАЛЬНОГО
СЕРЕДОВИЩА ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Оксана Писарчук 155

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ
ПРИРОДОЮ

Тетяна Гладюк, Микола Гладюк..... 169

5. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія: у 2 ч. Ч. 1. Київ: Освіта, 2009. 302 с.
6. Машкіна Л. А. Підготовка студентів педагогічних училищ та коледжів до використання інноваційних технологій в дошкільних закладах: дис. ... канд. пед. наук. Рівне, 2000. 262 с.
8. Слостенін В. А., Подымова Л. С. Педагогика: инновационная деятельность. М.: Школа-Пресс, 1997. 220 с.
9. Слободчиков В. И. Антропологический подход в образовании и понятие среды. *Средовой подход в образовании: материалы междунар. науч.-практ. конф.*, 9–11 янв. 2003 г. Нижний Новгород, 2003. Ч. 1. С. 14–19.
10. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика - рычаг образования. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-19.htm>
11. Эльконин Д. Б. Психическое развитие в детских возрастах: избранные психологические труды. М.: Ин-т практической психологии; Воронеж: МОДЭК, 1995. 416 с.
12. Ярошинська О. Середовищний підхід в професійній освіті: теоретичні засади та перспективи впровадження. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2011. № 4. (Ч. 1). С. 104–109. URL: [file:///C:/Users/admin/Downloads/ppsv_2011_4\(1\)_19.pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/ppsv_2011_4(1)_19.pdf)

Тетяна Гладюк, Микола Гладюк

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ ПРИРОДОЮ

Релевантним принципом Нової української школи є безперервність освітнього процесу, спрямованого на забезпечення всебічного розвитку дитини [Закон України «Про дошкільну освіту», ст. 4]. Водночас актуалізується питання професійної підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти як первинної ланки освітнього процесу загалом, оскільки саме вихователь має значний вплив на формування особистості дошкільника, його світогляду, моральних цінностей, вироблення норм поведінки. З огляду на це, перед педагогічними ЗВО постає завдання підготовки компетентних фахівців в галузі дошкільництва, здатних до самостійного вирішення

проблем, навчання і виховання дітей, постійного самовдосконалення та професійного саморозвитку, готових до роботи в сучасних умовах реформування освітньої системи.

Професійна підготовка трактується як особливий процес, «метою якого є спеціально організована передача людині знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, у результаті освоєння яких вона може бути готовою до виконання певної професійної діяльності» [Лісовська Т., 2016, с. 104].

Важливою складовою фахової підготовки вихователів ЗДО є їхня спроможність до ознайомлення дітей із природою, формування в дітей елементарних уявлень про природне довкілля, навичок екологічно доцільної поведінки й діяльності в природі.

У працях видатних педагогів минулого (Я. А. Коменський, М. Монтесорі, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.), сучасних дослідників (О. Білан, Н. Горобаха, Н. Лисенко, З. Плохій та ін.) природа розглядається як важливий засіб розвитку й виховання дитини. Різним аспектам підготовки вихователів до ознайомлення дітей з природою присвячені праці Г. Беленької, Л. Козак, О. Пинзеник, Н. Яришевої та ін.

Як засвідчило дослідження О. Пинзеник, у природознавчій підготовці фахівців у галузі дошкільної освіти недостатньо приділено уваги рівню розвитку сучасної природничої науки, науковим дослідженням педагогічної щодо навчання дітей природознавства, спрямованості змісту освіти на формування культури майбутнього вихователя, залучення його до науково-дослідницької та практично-доцільної діяльності в природі [Пинзеник О.М., 2017, с. 56].

З метою забезпечення неперервності освіти педагогам дошкільних навчальних закладів в організації освітнього процесу потрібно орієнтуватися не лише на зміст і завдання Базового компонента дошкільної освіти, а й на положення Нової української школи [Беленька Г., 2018, с. 13].

На підставі сказаного, зауважимо, що модернізація підготовки майбутніх вихователів до ознайомлення дітей із природою потребує врахування сучасних вимог суспільства до підготовки педагогів,

нових досягнень природничої і методичної науки, а також вимог освітньої лінії «Дитина в природному довкіллі» Базового компонента дошкільної освіти і вимог Нової української школи.

Згідно з вимогами Базового компонента дошкільної освіти в дитини повинні бути сформовані природничі уявлення «про живі організми і природне середовище, багатоманітність явищ природи, причинно-наслідкові зв'язки в природному довкіллі та взаємозв'язок природних умов, рослинного і тваринного світу, позитивний і негативний вплив людської діяльності на стан природи», ціннісне ставлення до природи, яке виявляється у його природодоцільній поведінці (шанобливе ставлення до рослин і тварин; готовність дотримуватись правил поведінки у природі й долучатися до практичної діяльності, що пов'язана із збереженням природи) [Базовий компонент, 2012, с. 4].

На нашу думку, метою освітньої підготовки в галузі дошкільного освіти є формування професійно компетентної та творчої особистості фахівця на основі засвоєння студентами певного обсягу природничих і методичних знань і умінь, необхідних для ознайомлення дітей дошкільного віку з природою, виховання ціннісного ставлення до неї, формування еколого-природничої компетентності дошкільнят.

Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення таких завдань:

– формування в студентів природничо-наукової картини світу, що охоплює систему знань про різноманітні об'єкти та явища природи, закономірності в природі, взаємозв'язки між живою та неживою природою та місце людини в природі;

– удосконалення дослідницьких умінь майбутніх вихователів (проводити спостереження за об'єктами та явищами природи, дослідити, описувати їх результати);

– ознайомлення студентів зі змістом освітньої лінії «Дитина в природному довкіллі» Базового компонента дошкільної освіти, його аналіз;

– засвоєння майбутніми фахівцями дошкільної освіти знань про основну матеріальну базу ознайомлення дітей із природою як складником природного розвивального середовища дитячого садочка,

методами, методичними прийомами та формами організації навчання дошкільників, засобами фіксації їх знань про природу;

– формування в студентів уміння конструювати і проводити різні форми організації роботи із ознайомлення дітей із природою (заняття, екскурсії, цільові прогулянки); організувати індивідуальну, групову та фронтальну діяльність дошкільників;

– розвивати в майбутніх вихователів навички самостійної роботи з різними джерелами інформації (науково-методичною літературою та навчальними посібниками тощо).

Підготовка майбутніх вихователів до ознайомлення дітей із природою здійснюється засобами курсу «Основи природознавства з методикою», у змісті якого виокремлено два взаємозв'язані блоки – природничо-науковий і методичний.

Зміст природничо-наукового блоку передбачає систему наукових знань про будову Всесвіту й планети Земля, різноманітні форми існування природи, багатоманітність явищ природи; особливості будови і життєдіяльності організмів Царств органічного світу, їх різноманітність і поширення, розвиток, значення в природі та житті людини; закономірності взаємозв'язків між живою і неживою природою, між природою та людиною.

Природничо-науковий блок знань у підготовці вихователів «допомагає пізнати та зрозуміти оточуючий світ, виробити життєві орієнтири, сформувані актуальне бачення місця людини в природі, активізувати потреби в освіті та самовдосконаленні, а отже, сприяє професійному зростанню майбутніх фахівців, формуванню їх світогляду, екологічного мислення, ціннісного ставлення до природи» [Козак Л. В., 2006, с. 4].

Система знань про зміст, матеріальну базу, методи, засоби, форми організації роботи з ознайомлення дошкільників із природою становить зміст методичного блоку навчального предмета «Основи природознавства з методикою».

Аналіз наукових джерел та власного педагогічного досвіду довів, що ефективність підготовки майбутніх вихователів ЗДО до ознайомлення дітей із природою залежить від таких умов:

- усвідомлення студентами важливості природничо-наукової та методичної підготовки у майбутній професійній діяльності;
- спрямованості освітнього процесу на розвиток ціннісних орієнтацій, індивідуальних пізнавальних здібностей студентів;
- удосконалення самостійної діяльності студентів, покликаної сформувати в них готовність до самовдосконалення;
- безперервне залучення студентів до дослідницької роботи;
- застосування інтерактивних методів навчання, що забезпечують активну участь кожного студента і групову взаємодію;
- забезпечення зв'язку між теоретичними відомостями та можливостями їх практичного застосування, організацію практичної діяльності студентів на заняттях;
- створення атмосфери доброзичливості на занятті, умов для спілкування майбутніх педагогів, під час якого вони могли б розкрити свої сили і можливості.

Окреслення названих умов базується на положенні, що майбутній вихователь повинен навчитися самостійно здобувати знання і застосовувати їх на практиці, збирати інформацію, аналізувати її, порівнювати, узагальнювати, формулювати аргументовані висновки, проводити дослідження й спостереження в природі, вміти працювати у групі з іншими студентами під час вирішення різних проблем.

Підготовка майбутнього вихователя до ознайомлення дітей із природою потребує використання технологій, форм, методів і засобів навчання, які активізують навчально-творчу діяльність студентів.

Особливої цінності у формуванні природознавчої компетентності майбутніх вихователів ЗДО освіти набувають новітні ІКТ [Борисенко Н. М., 2014, с. 284].

Незважаючи на інтенсивний розвиток засобів інформації й масових комунікацій, лекція залишається однією із важливих форм проведення навчальних занять у вищій школі. Використання ІКТ в освітньому процесі зумовлено певними особливостями функційних можливостей лекцій [Гладюк Т. В., 2008, с. 50]. Особливого значення набувають мотиваційна й професійно-виховна, оцінювальна та розвивальна функції, які забезпечують розвиток інтересу до

природничих і методичних наук, переконання в практичній значущості матеріалу, що вивчається, формування мисленневих умінь, оцінного ставлення до наукових чи практичних проблем.

Особливості проведення лекцій із основ природознавства з методикою полягають у використанні мультимедійних засобів навчання. Викладач має змогу сконцентрувати увагу студентів на найбільш важливих моментах лекційного матеріалу, показати їм ілюстрації природних об'єктів та явищ, про які йдеться на лекції, продемонструвати відеоматеріали, зобразити текстовий матеріал на слайдах у вигляді опорного конспекту, схем або таблиць. За таких умов збільшується обсяг та якість інформації, яку студенти можуть сприйняти під час лекції, викладач має змогу постійно стежити за сприйняттям студентами інформації, утримувати їх увагу, долучаючи до дискусії, висловлення власних думок.

Сприйняття інформації за допомогою зорового й слухового аналізаторів сприяє глибшому засвоєнню природознавчого й методичного матеріалу майбутніми фахівцями в галузі дошкільної освіти. Перегляд на лекції відеофрагментів про природні об'єкти та явища і проведення занять у дитячому садку, вирішення пізнавальних завдань і проблемних ситуацій на основі опорних схем і таблиць активізує навчально-пізнавальну діяльність студентів.

Самостійна робота студентів є важливою формою організації діяльності майбутніх фахівців в галузі дошкільної освіти, що потребує розроблення комплексу різноманітних завдань із основ природознавства з методикою як для позааудиторної роботи, так і аудиторної. Завдання репродуктивного і конструктивного характеру передбачають заповнення таблиць, створення схем, вимагають від студентів умінь здійснювати порівняння, аналіз, доведення, виділяти основне тощо. Завдання дослідницького характеру спрямовані на вивчення студентами будови природних об'єктів, виявлення рис пристосованості рослин та тварин до умов існування, ознайомлення із різноманітністю живих організмів тощо. Завдання творчого характеру передбачають створення презентацій і виконання проєктів, практичних завдань, пов'язаних із професійною діяльністю тощо.

Одним із важливих методичних умінь, яким повинні оволодіти майбутні вихователі, є уміння аналізувати програми розвитку дитини дошкільного віку. Практичне заняття з аналізу програм для ЗДО передбачає групову форму роботи й проводиться засобами ігрової технології. На початку роботи необхідно мотивувати студентів до діяльності, обґрунтувати важливість взаємодії студентів. Крім цього, підготовка до групової роботи передбачає поділ студентів на групи за принципом добровільності. Кожна група отримує завдання обрати на сайті Міністерства освіти і науки України одну з програм розвитку дитини дошкільного віку, розробити критерії аналізу програми, здійснити аналіз та запропонувати шляхи вдосконалення програми. Наприклад, одна група студентів здійснює аналіз програми «Українське дошкілля», друга – «Я у світі», третя – «Дитина» тощо.

Усі групи розробляють правила роботи, здійснюють розподіл завдань між собою, їх обговорення, створення презентацій. Виконання завдань здійснюється студентами в позааудиторний час, а їх захист – на занятті. Групи представляють свій виступ в оригінальній ігровій формі (методичного семінару вихователів, освітньої телепередачі, зустрічі авторів програми з вихователями тощо), розробляють критерії оцінювання завдання, оцінюють свій виступ і виступ інших груп.

Під час методичної підготовки майбутній вихователь повинен оволодіти умінням конструювати і проводити різні типи занять, екскурсій, цільових прогулянок, здійснювати самоаналіз й аналіз, самооцінку й оцінку цих видів роботи. З цією метою на заняттях використовуємо такий метод, як «аналіз письмової роботи партнера». Студенти обмінюються своїми конспектами занять, здійснюють взаємооцінювання з коментуванням.

У формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти є важливим уміння критично оцінити свою роботу, погодитись з об'єктивною оцінкою інших.

Практичні заняття, які спрямовані на формування вміння проводити різні типи занять, проводимо у формі ділової гри. Усі студенти готують конспект заняття на задану викладачем тему.

Методом «Мозковий штурм» визначаємо критерії оцінювання заняття, жеребкуванням – студентів, які виконують ролі «вихователя», «завідувача дитячим садочком», «методиста» тощо.

Експериментування розглядається дослідниками як засадничий метод формування природничо-наукових уявлень у дошкільників [Крутій К. Л., Стеценко І. Б., 2017, с. 18]. Відтак особливу увагу приділяємо формуванню вміння проводити досліди. Кожна група студентів організовує досліди на певну тему. Наприклад, одна група демонструє досліди з повітрям, друга – з водою, третя – з піском. В оцінюванні роботи груп важливим є дотримання студентами принципів відбору дослідів для дітей, зокрема безпечності й доступності.

Організовуючи заняття з основ природознавства з методикою, прагнемо, щоб атмосфера в студентській групі була товариською, сприяла формуванню взаємної підтримки й зацікавленості в успіху. З цією метою спільно зі студентами виробили правила співробітництва, яких вони дотримуються на занятті: кожний заслуговує, щоб його вислухали; в аналізі відповідей товаришів бути толерантним; до будь-якого висловлювання ставитися з повагою; критикуються ідеї, а не особистості; мета спільної діяльності полягає в можливості обрати найкраще рішення, почути різні думки з певного питання.

Для створення комфортного навчального середовища на заняттях розміщуємо меблі так, щоб студенти мали візуальний контакт, могли працювати в групах, вільно пересуватись аудиторією і використовувати різні засоби наочності (дидактичні матеріали, навчальну літературу, таблиці, мікроскопи, моделі тощо).

На заняттях використовуємо метод «Передбачення майбутнього». Наприклад, усім групам пропонується завдання: «Змодельовати розвиток подій на планеті Земля, коли зникнуть усі хижі тварини або комахи, квіткові рослини тощо)». Кожна група готує свій варіант розвитку подій, після цього відбувається загальне обговорення.

Формуванню вмінь майбутніх вихователів приймати правильні рішення сприяє метод аналізу історій та ситуацій. Наприклад, пропонуємо студентам проаналізувати реальну ситуацію й

запропонувати власний варіант дій. «Разом із дошкільнятами ви пішли на екскурсію до парку. Діти знайшли під деревом пташеня, яке випало з гнізда, і запропонували забрати до садка».

З метою формування в студентів суб'єктивного ставлення до представників рослинного і тваринного світу проводимо «ігри-перевтілення». Кожний студент готує розповідь про певний біологічний об'єкт для дошкільників, добираючи необхідні ілюстрації, цікавий матеріал.

В організації групових форм роботи на заняттях стежимо, щоб кожен студент брав активну участь у колективному обговоренні проблем, спільній роботі з вироблення рішень, аналізу й осмислення результатів. Наприклад, готуючись до заняття з теми «Різноманітність тваринного світу. Безхребетні тварини», студенти опрацьовують всі питання плану, але кожна група готується доповідати з одного питання (за вибором) – про кільчасті черви, молюски або членистоногих. Студенти у групі взаємно консультують один одного, спільно готують презентацію. Кожен студент обов'язково продумує запитання, які ставитиме доповідачам. Під час презентації виконаної роботи учасники інших груп задають будь-які запитання з теми студентам, котрі виступають.

Цікавою формою роботи на заняттях є гра-змагання «Діти запитують – вихователі відповідають». Готуються до гри студенти групами. Усі групи придумують запитання з однієї теми. Наприклад: Чому листя восени жовтіє? Навіщо рослині корінь? Як рослини поширюють своє насіння? Коли цвітуть проліски? Звідки беруться плоди? Чи ростуть рослини в Антарктиді? Почергово студенти грають ролі «дошкільнят», що ставлять запитання, і «вихователів», які відповідають на них.

Під час проведення занять намагаємося поєднувати різні форми роботи: індивідуальну й парну (під час виконання лабораторних чи практичних робіт), групову й колективну (під час проведення обговорень, виконання творчих завдань).

Кожне проведення занять завершується рефлексією, тобто усвідомленням майбутніми вихователями власних дій, почуттів, ставлення до себе інших, своїх завдань тощо. Під час рефлексії

використовуємо метод «Незакінчене речення» у поєднанні з методом «Мікрофон», наприклад: «На занятті я навчилася ...», «Я почувала себе на занятті ... (комфортно, некомфортно), тому що ...», «Найважчим для мене на занятті було ...». Завершуючи етап рефлексії, критично оцінюємо діяльність студентів у толерантній формі, дякуємо усім за роботу.

На останньому занятті з основ природознавства з методикою організуємо виставку і захист портфоліо – комплексу завдань, підготовленого групами в процесі самостійної творчої роботи.

Проведення контролю за якістю підготовки майбутніх вихователів до ознайомлення дітей із природою передбачає дотримання певних умов: забезпечення об'єктивності, доброзичливості, систематичності, поєднання різних видів контролю.

Результатом підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти до ознайомлення дітей із природою є їх готовність до формування уявлення про Всесвіт і природу планети Земля, розвитку емоційно-ціннісного, відповідального ставлення до природного довкілля, застосовування теоретичних знань на практиці в організації освітнього процесу у дошкільному закладі (розробляти конспекти різних форм освітньої діяльності; добирати оптимальні методи та ефективні форми й різноманітні засоби навчання дошкільників; аналізувати педагогічний досвід, зміст програм, науково-методичну літературу; організувати індивідуальну, групову та фронтальну діяльність дітей).

Отже, використання різноманітних сучасних технологій у підготовці майбутніх вихователів ЗДО до ознайомлення студентів із природою забезпечує створення комфортних умов навчання студентів, за яких би кожен відчував свою успішність. Спільна робота студентів дає їм змогу висловлювати свої думки, приймати рішення, презентувати виконану роботу, аналізувати й осмислювати її результати, оцінювати досягнення. Виконання групових завдань сприяє формуванню вмінь працювати в команді, розподіляти обов'язки в групі та дотримуватись правил роботи. Рефлексивне ставлення до власного досвіду є важливою умовою, яка змушує майбутнього фахівця прагнути до самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Наук. керівник: А. М. Богуш; авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. та ін. К., 2012. 26 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf>
2. Беленька Г. Вплив ідей нової української школи на зміст діяльності педагогів закладів дошкільної освіти. *Освітній простір України*. Науковий журнал ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». 2018. Вип. 12. С. 7–14.
3. Борисенко Н. М. Педагогічні умови формування природознавчої компетентності майбутнього вихователя дошкільного закладу. *Педагогічні науки*. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. 2014. Вип. 65. С. 279–285.
4. Гладюк Т. В. Використання інформаційних технологій у процесі проведення лекцій з природничих дисциплін. *Теоретичні та прикладні аспекти використання інформаційних технологій у системі університетської освіти*: матеріали регіон. наук.-практ. семінару, м. Тернопіль, 3–4 груд. 2008 р. Тернопіль: ТНПУ, 2008. С. 49–53.
5. Козак Л. В. Особистісно орієнтоване навчання природознавства майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у педагогічному коледжі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 24 с.
6. Крутій К. Л., Стеценко І. Б. Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. Зима-білосніжна. Запоріжжя: ЛПКС, 2017. 124 с.
7. Лісовська Т. Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців з дошкільної освіти у вищих навчальних закладах. *Педагогічні науки*. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*. 2016. № 2 (53). С. 101–108.
8. Пинзеник О. М. Дослідження рівня сформованості природознавчої компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Актуальні проблеми професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи та вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах інтеграції освітнього простору*: матеріали наук.-метод. семінару «Формування дослідницької компетентності студентів у вищих педагогічних навчальних закладах», м. Мукачеве, 26 квіт. 2017 р. Вип. 4. Мукачеве, 2017. С. 54–57.
9. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>